

KRAGTEN CO₂-PRESTATIELADDER

CO₂-EMISSION MANAGEMENT ACTIEPLAN

Opdrachtgever: Kragten BV
Projectnr: AAA257-0001
Datum: 12 november 2020

KRAGTEN CO₂-PRESTATIELADDER

CO₂-EMISSION MANAGEMENT ACTIEPLAN

Opdrachtgever: Kragten BV
Projectnr: AAA257-0001
Rapportnr: 20201112_ALG_RAP_CO2-PL Emissie Management Actieplan v1.0
Status: Definitief
Datum: 12 november 2020

T 088 - 33 66 333
F 088 - 33 66 099
E info@kragten.nl

© 2019 Kragten
Niets uit dit rapport mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van Kragten. Het is tevens verboden informatie en kennis verwerkt in dit rapport ter beschikking te stellen aan derden of op andere wijze toe te passen dan waaraan in de overeenkomst toestemming wordt verleend.

Opsteller:
LHEM

Verificatie:
JVB

Validatie:
JVB

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING.....	7
1.1	Korte introductie Kragten.....	7
1.2	Toepassingsgebied.....	7
2	AFBAKENING ORGANISATORISCHE GRENZEN.....	9
2.1	CO ₂ -prestatieladder methodiek.....	9
2.2	Organisatorische grenzen.....	9
2.2.1	Organisatiestructuur.....	10
2.2.2	Organisatorische grenzen Kragten.....	10
3	BEPALEN ORGANISATIE-OMVANG.....	11
3.1	Omvang Kragten.....	11
4	METHODIEK VOOR DE EMISSIE-INVENTARIS.....	13
4.1	Scope 1 emissies.....	13
4.1.1	Verzamelen en verwerken gegevens gasverbruik.....	13
4.1.2	Verzamelen en verwerken gegevens autobrandstofverbruik.....	14
4.2	Scope 2 emissies.....	15
4.2.1	Zakelijke reizen privéauto's.....	15
4.2.2	Huurauto's.....	15
4.2.3	Zakelijke vliegreizen.....	15
4.2.4	Verzamelen en verwerken gegevens electriciteitsverbruik.....	15
5	EMISSIEMANAGEMENT ACTIEPLAN.....	17
5.1	Inleiding.....	17
5.1.1	Algemene reductie doelstelling scope 1 & 2 emissies.....	17
5.1.2	Maatregel specifieke doelstellingen.....	17
5.2	Algemene eisen managementsysteem.....	18
5.2.1	6.1.1, eisen aan processen voor continue verbetering.....	18
5.2.2	6.1.1, Interne audit.....	18
5.2.3	6.1.1.2, Directiebeoordeling.....	19
5.2.4	6.1.2, Eisen aan projecten.....	19
5.2.5	6.1.3, Eisen aan verplichte internetpublicatie.....	20
5.2.6	6.1.4, Eisen aan de contributie aan de SKAO.....	20
5.3	Reductiemaatregelen.....	20
5.3.1	Duurzaam inkopen.....	21
5.3.2	Zonnepanelen voor kantoor Herten.....	21
5.3.3	EPA certificaat voor Herten.....	21
5.3.4	Mobiliteit.....	21
5.3.5	Algemene projectmaatregelen.....	22
5.3.6	Kansrijke maatregelen voor de toekomst.....	22
5.4	Participatieprogramma's.....	22
5.4.1	Duurzame leverancier.....	22
5.4.2	Roermond Bereikbaar.....	23

1 INLEIDING

Dit kwaliteitsmanagementdocument ten behoeve van de CO₂-prestatieladder van Kragten bevat verschillende verplichte onderdelen die onderdeel uitmaken van de documentatie en kwaliteitsborging inzake de CO₂-prestatieladder.

1.1 Korte introductie Kragten

Kragten BV is een middelgroot onafhankelijk ingenieurs- en adviesbureau op het gebied van inrichting en beheer van de openbare ruimte. Het werkveld bevindt zich zowel in het stedelijke als het landelijke gebied. Het bedrijf bestaat ruim 60 jaar en heeft circa 180 medewerkers. Kragten heeft een kantoor in Herten (locatie Roermond) en in 's-Hertogenbosch.

1.2 Toepassingsgebied

Dit management actieplan is van toepassing op heel Kragten en al haar werkzaamheden.

2 ABAKENING ORGANISATORISCHE GRENZEN

In dit hoofdstuk wordt in het kader van de CO₂-prestatieladder de afbakening van de organisatorische grenzen van Kragten Herten Groep B.V. beschreven.

2.1 CO₂-prestatieladder methodiek

Om de organisatorische grenzen te bepalen, worden de regels uit het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.1¹ en het Greenhouse Gas Protocol² gevolgd. De precieze afbakening is belangrijk voor het opstellen van de emissie-inventaris of carbon footprint.

De eerste vraag die gesteld moet worden bij het afbakenen van de organisatorische grenzen is of het gehele concern meegenomen wordt. Wanneer dit het geval is zal het Greenhouse Gas Protocol als uitgangspunt genomen moeten worden. Er zijn twee richtingen te kiezen:

- 'Equity Share Approach': komt overeen met de aanpak voor financiële verslaglegging. In dat geval moeten alle dochterondernemingen van het concern naar rato van het financiële aandeel in die onderneming worden meegenomen in de emissie-inventaris.
- 'Control Approach': bij deze aanpak worden alleen de dochterondernemingen meegenomen waar het concern een meerderheidsbelang in heeft. Dit belang kan zowel financieel als operationeel zijn, hier zal een keuze in gemaakt moeten worden. De ondernemingen binnen de organisatorische grenzen moeten allemaal voor 100% meegenomen worden.

Doorgaans is de 'control approach' de aanpak die van beiden het minst ingewikkeld is. Bij deze aanpak hoeft alleen de CO₂-uitstoot van de bedrijven bepaald te worden waarin het bedrijf een meerderheidsbelang heeft. Bij de 'equity share approach' zal de uitstoot van alle onderliggende bedrijven bepaald moeten worden en van die uitstoot zal een deel op de CO₂-balans komen te staan. Het inventariseren zal dus vooral meer tijd kosten.

De meeste bedrijven die op de CO₂-prestatieladder staan hebben gekozen voor de 'control approach'.

2.2 Organisatorische grenzen

In dit hoofdstuk wordt de afbakening van de organisatorische grenzen van Kragten Herten groep B.V. beschreven. Achtereenvolgens komen de organisatiestructuur en organisatorische grenzen zelf aan de orde. Bij dit laatste wordt ook beschreven hoe de grenzen bepaald zijn.

¹ Handboek CO₂-prestatieladder 3.1, Stichting Klimaatvriendelijk aanbesteden en ondernemen, 22 juni 2020

Te downloaden op <https://www.skao.nl/handboek-3>

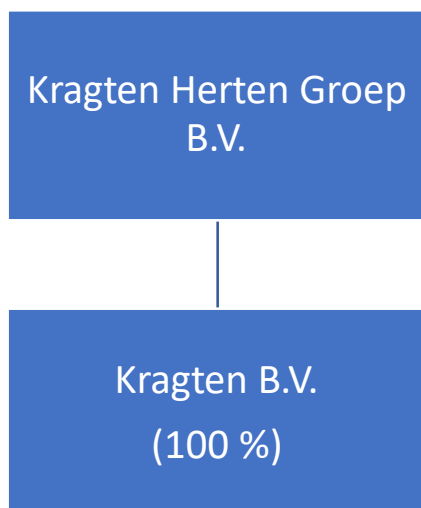
² Greenhouse Gas Protocol, A Corporate Accounting and Reporting Standard, World Business Council for Sustainable Development and World Resources Institute, 2004.

Te downloaden op www.ghgprotocol.org/standards/corporate-standard

2.2.1 Organisatiestructuur

De Kragten Herten Groep B.V. bezit de aandelen van Kragten B.V. (100%).

De juridische structuur van de Kragten Herten Groep B.V. is hieronder schematisch weergegeven.

2.2.2 Organisatorische grenzen Kragten

Voor het bepalen van de organisatorische grenzen van onze organisatie is de volgende methode doorlopen:

- Het gehele concern is meegenomen, dus het Greenhouse Gas Protocol wordt gevolgd.
- Als consolidatie-aanpak is de Control Approach gebruikt, dat wil zeggen dat alle dochterbedrijven waarin Kragten een meerderheidsaandeel heeft voor 100% worden meegenomen.

Deze lijn volgend en met medeneming van de gegevens uit 3.1 worden de organisatorische grenzen bepaald door de Holding Kragten Herten Groep B.V. , bestaande uit het bedrijf Kragten B.V. (twee locaties).

3 BEPALEN ORGANISATIE-OMVANG

Op basis van de carbon footprint van de organisatie zoals bepaald in hoofdstuk 2 wordt een organisatie ingedeeld in een van drie categorieën: klein, middelgroot en groot. De grenzen van de categorieën zijn vastgesteld in het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.1³. In de onderstaande tabel is de indeling weergegeven.

	Diensten	Werken/leveringen
Kleine organisatie	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt maximaal (≤) 500 ton per jaar	Totale CO ₂ -uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt maximaal (≤) 500 ton per jaar en de totale CO ₂ -uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt maximaal (≤) 2.000 ton per jaar
Middelgrote organisatie	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt maximaal (≤) 2.500 ton per jaar	Totale CO ₂ -uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt maximaal (≤) 2.500 ton per jaar en de totale CO ₂ -uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt maximaal (≤) 10.000 ton per jaar
Groote organisatie	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt meer dan (>) 2.500 ton per jaar	Overig

3.1 Omvang Kragten

Op basis van de carbon footprint van Kragten in 2019 is vastgesteld dat de organisatie ten behoeve van CO₂-prestatieladder in de groep middelgrote organisatie behoort. Dit betekent dat voor de auditbeoordeling Kragten vrijgesteld is voor de eisen: 4C, 4D en 5D. Respectievelijk zijn dit voor ladder 4 invalshoek transparantie en participatie, voor ladder 5 de invalshoek participatie.

			2018		2019		Trend CO ₂ 2018 - 2019
			aantal	ton CO ₂	aantal	ton CO ₂	%
Elektriciteit	kWh	Herten	201.550	0,0	200.086	0	0
		Den Bosch	37.923	19,9	39.264	20,7	3,8
		Accu elektrische auto laden buiten kantoor	3.088	1,6	14.079	7,4	362,9
Gas	m ³	Herten	27.219	51,3	24.919	46,9	-8,5
		Den Bosch	7.375,2	13,9	7.458	14,1	1,1
Autobrandstof	liter	Diesel	88.797	286,8	68.539	221,4	-22,8
		Benzine	46.872	128,4	63.109	172,9	34,7
Vliegreizen	km		0	0	0	0	n.v.t.
Zakelijke reizen privéauto's	km		329.326	72,5	356.915	78,5	8,3
Huurauto's	km		3.841	0,8	7.323	1,6	101,4
Totaal ton CO ₂				575,3		563,5	-2,1% Gewogen: -4,1

Groene stroom

³ Handboek CO₂-prestatieladder 3.1, Stichting Klimaatvriendelijk aanbesteden en ondernemen, 22 juni 2020
Te downloaden op <https://www.skao.nl/handboek-3>

4 METHODIEK VOOR DE EMISSIE-INVENTARIS

Dit deel van het CO₂-emissie management actieplan beschrijft de procedures die gevolgd worden om periodiek tot een emissie-inventaris te komen.

De emissie-inventaris wordt periodiek opgesteld met als doel om inzicht te creëren in het energieverbruik en de CO₂-emissie met voldoende sturingsmogelijkheden om deze te verminderen. Het continue sturen op het energieverbruik en CO₂-reductie is onderdeel van het energiemanagement dat is opgesteld in het kader van ISO 14001. Dit hoofdstuk beschrijft de manier waarop binnen het opstellen van de emissie-inventaris rekening wordt gehouden met:

- Het routinematige en consistent uitvoeren van controles om de betrouwbaarheid en compleetheid van de data te garanderen.
- Het identificeren en adresseren van fouten en omissies.
- Het documenteren en archiveren van relevante rapportages.

De emissie-inventaris is opgenomen in de Access-database Milieumetingen.mdb en in Kragten Emissie-inventaris <jaar>.

Na afloop van elk inventarisatiejaar vindt er een review plaats van het CO₂-emissie management actieplan. Tijdens deze review is ook aandacht voor mogelijkheden om de procedure van de emissie-inventaris verder te verbeteren.

In de komende paragrafen wordt gedetailleerd beschreven hoe de diverse gegevens door de milieumanager worden verzameld en verwerkt tot bruikbare informatie voor de emissie-inventaris.

De meetgegevens (hoeveelheden autobrandstof, elektriciteit, gas) worden geconverteerd in CO₂-emissies. Hiervoor worden emissiefactoren gebruikt conform <https://www.co2emissiefactoren.nl/>.

Tijdens de uitvoering van de inventarisatie en berekeningen is het van belang om te controleren of er relevante CO₂-emissiefactoren aangepast zijn. Afhankelijk van de onderbouwing onderhevig aan deze verandering kan het noodzakelijk zijn om de berekeningen van voorgaande jaren aan te passen met de nieuwe CO₂-emissie factoren.

4.1 Scope 1 emissies

4.1.1 Verzamelen en verwerken gegevens gasverbruik

Herten (elk halfjaar)

1. <https://hit.energieplanner.nl/accounts/login/?next=/>
2. Gebruikersnaam: KragtenSchoolstraat8 en Wachtwoord: Herten_6049_BN
3. Energieverbruik
4. Periode (selecteer de juiste periode via de kalender)
5. Lees het gasverbruik af en neem deze op in L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris "Kragten Emissie-inventaris <jaar>".xls van het betreffende jaar.

's-Hertogenbosch (elk halfjaar)

1. Vraag Theo Doll (Hennie Doll henniedoll@gmail.com), namens de verhuurder CBRE de huismeester van het pand in 's-Hertogenbosch, na het begin van elk halfjaar de meterstanden in 's-Hertogenbosch op te nemen. Voorbeeldmails in L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris\Brongegevens\2020\Handmetingen\Den Bosch\Gasmeter.
2. Sla de antwoordmail op in dezelfde directory van het betreffende jaar.

Vervolgens

3. Aangezien de metingen in het algemeen niet precies op de grenzen van de halfjaren liggen moet een correctie worden uitgevoerd, die gaat via zogenaamde graaddagen. Deze gegevens worden vanaf de KNMI-website gehaald en verder in de MS Access database verwerkt.

Website KNMI <http://www.knmi.nl/klimatologie/daggegevens/download.html>

- a. Interactieve selectie.
 - b. Kies Datum vanaf de jongste datum (aangegeven op frm Gasverbruik) t/m huidige datum.
 - c. Kies TG (Etmalgemiddelde temperatuur (in 0.1 graden Celsius).
 - d. Kies station 356 Herwijnen (dichtstbijzijnde KNMI-station voor de graaddagen van Den Bosch).
 - e. Klik op Download data set.
 - f. Noem het bestand Herwijnen.txt en sla het op in L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris\Brongegevens\Graaddagen.
4. Microsoft Access
 - a. Knop "Actualiseer Ell en Herwijnen".
 - b. De tabellen met graaddagen worden bijgewerkt.
 - c. Het gasverbruik per halfjaar wordt berekend aan de hand van de metingen en graaddagen: knop "Bereken gasverbruik kalenderhalfjaren en toon". Pas als een halfjaar afgerond is, wordt het berekend! Eerder berekenen heeft geen zin!
 - d. In de tabel staan per halfjaar per meetkast de verbruiken. De belangrijkste kolom is "Gasverbruik" die het daadwerkelijke verbruik in m³ aangeeft (gecorrigeerd voor de oppervlakte voor de locatie 's-Hertogenbosch)
 - e. Kopieer de tabel in de spreadsheet Emissie-inventaris, werkblad 'Gasverbruik'.
 - f. Plaats de relevante gegevens in de betreffende velden in het werkblad van het betreffende jaar, op basis waarvan de CO₂-uitstoot wordt bepaald.

4.1.2 Verzamelen en verwerken gegevens autobrandstofverbruik

A. Elk halfjaar gegevens tankbeurten Alphabet opvragen

Vraag Alphabet via mail naar Excelbestand met alle transacties en sla het retour ontvangen excelbestand met datum en naam op in "L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris\Brongegevens\Alphabet". Zie voorbeeldmail en resultaten in "L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris\Brongegevens\Alphabet".

B. Elk halfjaar gegevens tankbeurten Wagenplan ophalen

1. <http://www.wagenplan.nl>
2. Wagenparkbeheerder
3. WagenPlan interactief en login
4. Login op Autofocus
5. Financiën - Brandstofoverzicht
6. Even wachten - Prompts
7. A - alle contracten
8. Datus naar wens veranderen

9. OK
10. Knopje rechtsonder 'Overzicht t.b.v. Excel'
11. (icoontje met pijltje naar boven), kies 'Export current report as Excel' (niet Excel 2007)
12. Sla Excelbestand met datum in de naam op in "L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris\Brongegevens\Wagenplan"
13. Verlaat website

C. *Sommeer de hoeveelheden brandstof (per brandstof) van zowel Alfabeta als Wagenplan en neem deze op in L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris "Kragten Emissie-inventaris <jaar>".xls van het betreffende jaar.*

4.2 Scope 2 emissies

4.2.1 Zakelijke reizen privéauto's

1. Vraag na afloop van elk kalenderhalfjaar aan de administratie de Excelsheet met de aantallen gedeclareerde km's die met privéauto's zijn afgelegd ten behoeve van zaken-/dienstreizen
2. Het Excelsheet wordt geplaatst in "L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris\Brongegevens\Zakelijke km". Geef het bestand een naam in de trant van KMs 2020 H1. H1=eerste halfjaar etc.
3. Onderin het werkblad met de kilometers per medewerkers staat het totaal aantal kilometers.
4. Plaats de relevante gegevens in de betreffende velden in het werkblad van het betreffende jaar, op basis waarvan de CO₂-uitstoot wordt bepaald

4.2.2 Huurauto's

1. Vraag aan de administratie alle facturen van autoverhuurbedrijven een kopie naar de milieumanager te sturen.
2. Achterhaal (indien mogelijk) uit elke factuur het aantal gereden km's
3. Neem de resulterende gegevens op in spreadsheet 'Emissie-inventaris', werkblad "Huurauto's"
4. Plaats de relevante gegevens in de betreffende velden in het werkblad van het betreffende jaar, op basis waarvan de CO₂-uitstoot wordt bepaald

4.2.3 Zakelijke vliegreizen

1. Vraag aan de administratie van alle facturen van zakelijke vliegreizen een kopie
2. Per reis: bereken uit de reisroute het aantal gevlogen km's
3. Sommeer de km's per halfjaar
4. Plaats de relevante gegevens in de betreffende velden in het werkblad van het betreffende jaar, op basis waarvan de CO₂-uitstoot wordt bepaald

4.2.4 Verzamelen en verwerken gegevens elektriciteitsverbruik

Herten (elk halfjaar)

Elk halfjaar de verbruikgegevens van het pand in Herten ophalen uit Hit Profit.

1. <https://hit.energieplanner.nl/accounts/login/?next=/>
2. Gebruikersnaam: KragtenSchoolstraat8 en Wachtwoord: Herten_6049_BN
3. Energieverbruik
4. Periode (selecteer de juiste periode via de kalender)
5. Lees het elektriciteitsverbruik af en neem deze op in L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris "Kragten Emissie-inventaris <jaar>".xls van het betreffende jaar.

's-Hertogenbosch (elke maand)

Handmetingen

1. Vraag de secretaresse in 's-Hertogenbosch aan het begin van elke maand de meterstanden af te lezen. Zie voorbeeldmails in L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris\Brongegevens\2020\Handmetingen\Den Bosch\Elektriciteitsmeter
2. Sla de antwoordmail op in dezelfde directory met het juiste jaar
3. Vul de metingen van de secretaresse in onder op in L:\KHG\ISO_14001\7 Metingen\1 Emissie-inventaris onder het tabblad Kwh Den Bosch". Denk eraan dat meter 1 de waarden in MWh geeft met twee decimalen
4. Werk de cellen E t/m I bij zoals eerder in dit werkblad. De rode waarden in kolom H zijn de verrekende geaggregeerde waarden voor de streefdatums
5. Kopieer de rode waarde naar het werkblad van het betreffende jaar, op basis waarvan de CO₂-uitstoot wordt bepaald.

5 EMISSIEMANAGEMENT ACTIEPLAN

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de doelstellingen van Kragten wat betreft de reductie van CO₂ beschreven. De reductiedoelstellingen zijn onderverdeeld in scope 1 & 2 en scope 3 emissies. De doelstellingen worden meetbaar (smart) beschreven, zodat er later op getoetst kan worden. Vervolgens worden de maatregelen beschreven die in de periode van 2020 tot 2030 worden genomen om de reductiedoelstellingen te bereiken. In de laatste paragraaf wordt aangegeven bij welke CO₂-reductie initiatieven Kragten zich heeft aangesloten. Jaarlijks worden de inzet en de resultaten beoordeeld en komen er mogelijke aanpassingen aan dit actieplan.

5.1.1 Algemene reductie doelstelling scope 1 & 2 emissies

Als algemene reductiedoelstelling scope 1 & 2 emissies wilt Kragten zich aansluiten bij de nationale doelstelling, zijnde 49% CO₂-reductie ten opzichte van 1990. Deze doelstelling is niet als zodanig te vertalen naar de situatie van Kragten, omdat er geen informatie is van onze emissies in dat jaar.

Om onze doelstelling aan te passen aan de nationale doelstelling is het als volgt geformuleerd:

“Kragten realiseert in 2030 een CO₂-reductie van 26% ten opzichte van 2019”

Op jaarbasis vertaald betekent dit dat Kragten ieder jaar cumulatief 2,6% CO₂-reductie ten opzichte van het basisjaar 2019 dient te behalen.

In deze doelstelling is rekening gehouden met voorgaande inspanningen om emissies te reduceren. Tussen 2011 en 2019 heeft Kragten namelijk al 23% emissiereductie behaald.

De behaalde reductie wordt relatief ten opzichte van de omzet berekend. Dit wordt gedaan zodat toekomstige groei van Kragten geen negatieve invloed heeft op behaalde CO₂-reductie.

5.1.2 Maatregel specifieke doelstellingen

Om extra invulling te geven aan de gestelde reductiedoelstelling wordt er in deze paragraaf een specifieke reductie benoemd. Voor de periode 2020-2021 is de reductie vooral te behalen op de mobiliteit. Dit is de belangrijkste scope 1 & 2 emissiebron voor Kragten en verantwoordelijk voor circa 80% van de CO₂-emissies.

Mobiliteit valt deels in scope 1, auto's in eigen beheer en deels in scope 2, werk-werk vervoer met privéauto's en een klein deel huurauto's. Op basis van de emissie inventarisatie van 2019 is berekend welke inspanning nodig is om aan de jaarlijkse reductiedoelstelling te voldoen. Voor de mobiliteit komt dit neer op een benodigde emissiereductie van 3,2%.

Door de emissies afkomstig van mobiliteit, zijnde autovervoer, met 3,2% per jaar te verminderen ten opzichte van 2019 kan er 14,8 ton CO₂-besparing per jaar behaald worden. Voor de scope 1 emissies vertaalt de 3,2% reductie naar een besparing van 12,6 ton CO₂ en voor de scope 2 een besparing van 2,2 ton CO₂. Deze besparing rust op alle maatregelen betreffende mobiliteit zoals beschreven in paragraaf 5.3.4.

Voor emissies van de kantoorpanden zijn het gasverbruik in Herten en elektriciteitsverbruik in 's-Hertogenbosch de grootste emissiebronnen. Deze zijn verantwoordelijk voor circa 66% van de CO₂-emissies afkomstig van de kantoorpanden. Het gasverbruik in Herten 43%, 34,5 ton CO₂. Het elektriciteitsverbruik in 's-Hertogenbosch 23%, 18,7 ton CO₂.

Wanneer het mogelijk is kan de energievoorziening voor het kantoor in 's-Hertogenbosch overgaan op groene stroom. Dit levert een reductie op van 3,4% en 18,7 ton CO₂. In 2020 is het kantoor te 's-Hertogenbosch nog gehuurd. Het voornemen is om het volgende kantoorpand in eigen beheer te nemen en net als het kantoor te Herten wordt groene stroom een belangrijk onderdeel hiervan. De doelstelling is om in 2021 het kantoor te 's-Hertogenbosch te voorzien van groene stroom wat een reductie oplevert van 18,7 ton CO₂ ten opzichte van 2019.

5.2 Algemene eisen managementsysteem

In deze paragraaf worden de algemene eisen uit het CO₂-prestatieladder handboek 3.1 behandeld. Dit zijn eisen waar elk bedrijf aan moet voldoen, onafhankelijk van het beoogde certificaatniveau. Alle eisen zoals benoemd in hoofdstuk 6.1 van het handboek worden los behandeld.

5.2.1 6.1.1, eisen aan processen voor continue verbetering

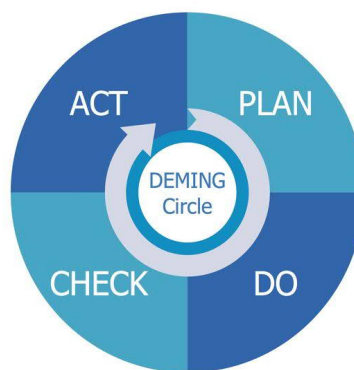
Net als andere managementsystemen is het belangrijk om continue verbetering te waarborgen. Ook bij de CO₂-prestatieladder gebeurt dit volgens de "plan, do, check, act" gedachte. Kragten borgt dit proces met de volgende documenten en processen:

Plan: Dit energiemangement actieplan, HIT profit energie planner

Do: Uitvoeren en implementeren van reductiemaatregelen

Check: Halfjaarlijkse inventarisatie, jaarlijkse interne audit en directiebeoordeling

Act: Op basis van de resultaten van de interne audit en directiebeoordeling het energiemangement actieplan aanpassen en/of nieuwe reductiemaatregelen implementeren

Kragten heeft de continue verbetering van haar CO₂-prestatieladder gekoppeld aan en vastgelegd in het ISO 9001 kwaliteitsmanagementsysteem.

5.2.2 6.1.1, Interne audit

De interne audit van de CO₂-prestatieladder wordt jaarlijks uitgevoerd. Dit wordt gedaan door ons auditteam en gecoördineerd door de KAM-coördinator. Alle interne audits voor certificaten worden gelijktijdig en binnen hetzelfde proces uitgevoerd.

Voor de interne audit wordt de gehele checklist zoals bepaald in het Handboek CO₂-prestatieladder 3.14 puntsgewijs nagelopen en beoordeeld. De volgende vragen worden hierbij beantwoord en gerapporteerd:

- Vindt de organisatie dat er door de activiteiten (op grond waarvan de organisatie aan de eisen voldoet) vooruitgang zit in het realiseren van de betreffende doelstelling per eis in de organisatie?
- Welke onderbouwing ligt hieraan ten grondslag?
- Welke besluiten, met betrekking tot de doelstelling per eis worden van de directie gevraagd over eventuele aanvullende of corrigerende maatregelen?

Het resulterende verslag vormt de basis voor de opvolgende directiebeoordeling.

⁴ Handboek CO₂-prestatieladder 3.1, Stichting Klimaatvriendelijk aanbesteden en ondernemen, 22 juni 2020
Te downloaden op <https://www.skao.nl/handboek-3>

De directie van Kragten komt jaarlijks samen om de verschillende certificaten en managementsystemen van Kragten te beoordelen. Dit is een belangrijke stap in het proces van continue verbetering en het bepalen van een eenduidige strategie voor het bedrijf en haar werkzaamheden. In de directiebeoordeling voor de CO₂-prestatieladder worden minimaal de volgende onderwerpen behandeld:

1. Wat is de status van acties, afkomstig uit de voorgaande directiebeoordeling, interne en externe audits?
2. Zijn er belangrijke wijzigingen betreffende het energiemanagementsysteem?
3. Wat zijn de prestaties van het energiemanagementsysteem in het afgelopen jaar?
 - a. Zijn het energiebeleid en de reductiemaatregelen doeltreffend?
 - b. Actuele energieprestaties en CO₂-emissies
 - c. Voortgang op de reductiedoelstellingen en het behalen hiervan
 - d. Nieuwe communicatie en initiatieven
 - e. Resultaten interne en externe audits
 - f. Eventuele feedback externe onafhankelijke deskundige beoordeling betreffende de emissie inventaris.
 - g. Waren er afwijkingen en corrigerende maatregelen?
4. Zijn er voldoende middelen beschikbaar voor effectieve uitvoering van de planning?
5. Zijn nieuwe initiatieven van reductiekansen effectief opgepakt?
6. Wat zijn, in de toekomst, kansen voor verbeteringen?

Het is van belang dat alle relevante input en informatie betreffende deze onderwerpen voor de directiebeoordeling aangeleverd wordt of anderzijds snel beschikbaar is in de documentatie. Het kan zijn dat er aanvullende onderwerpen besproken moeten worden, deels bedoeld als punt 3.g. Dit soort afwijkingen worden bij het opstellen van de agenda van de directiebeoordeling gespecificeerd.

Uit de directiebeoordeling worden minimaal de volgende resultaten verwacht:

1. Kansen voor verbetering
 - a. Verder uit te werken kansen
 - b. Met prioriteit te verwerken verbeteringen
2. Besluit voor wijzigingen aan het energiemanagementsysteem, reductiedoelstellingen, bestaande en/of nieuwe reductiemaatregelen en deelname aan externe initiatieven
3. Conclusie betreffende voortgang reductiedoelstelling
4. Uitspraak over de doeltreffendheid en functioneren van de CO₂-prestatieladder en energiemanagementsysteem voor Kragten
5. Besluit betreft nieuw of aanvullende (financiële) middelen bedoeld voor de uitvoer van de CO₂-prestatieladder

Kragten zet voor het behalen van de reductiedoelstellingen in op zowel de bedrijfsmatige als de projectgerelateerde uitstoot van CO₂. Door het opstellen van generieke acties voor het gehele bedrijf en voor alle projecten collectief is het niet relevant om daarbij het onderscheid op projectniveau te maken. De maatregelen van Kragten en de afspraken over onze doelen zijn op alle projecten en al onze werkzaamheden van toepassing. Hierdoor wordt het maximale effect behaald, een effect dat ook in zijn totaliteit (bedrijfsbreed) wordt geïnventariseerd en inzichtelijk gemaakt. Met het collectief in te zetten pakket maatregelen zetten wij in op reductie van onze CO₂-emissie.

Hiertoe is besloten enerzijds omdat er, van onze totale projectportefeuille, relatief weinig projecten met gunningvoordeel uitgevoerd worden en anderzijds omdat wij onze inzet op duurzaamheid in het algemeen en op CO₂ reductie in het bijzonder, ook niet willen beperken tot slechts enkele projecten. In onze projectportefeuille hebben slechts 12 van de circa 1000 opdrachten een CO₂-prestatieladder gerelateerd gunningvoordeel.

De maatregelen die we inzetten zijn verder beschreven in paragraaf 5.3. De insteek van de maatregelen is ook generiek voor Kragten en niet projectspecifiek (duurzaam inkopen, zonnepanelen en EPA certificaat voor onze kantoren, inzet op duurzame mobiliteit, zowel in het woon-werk als werk-werk verkeer en de inzet van online vergadertechnieken).

Ook de te behalen CO2 reductie in de keten, beperkt zich niet uitsluitend tot de projecten met een gunningsvoordeel door de CO2 prestatieladder. In onze communicatie willen we alle medewerkers van Kragten bewust maken van onze doelstelling en maatregelen en roepen wij iedereen op, ongeacht aan welk project men werkt, daar een bijdrage aan te leveren.

5.2.5 6.1.3, Eisen aan verplichte internetpublicatie

Binnen de CO2-prestatieladder worden eisen gesteld aan de transparantie van het energiemanagementsysteem. Dit onderdeel gaat in op de externe publicatie en is verder uitgewerkt in het communicatieplan.

Kragten moet op twee locaties extern communiceren: de website van Kragten en de website van SKAO.

Op de website van Kragten worden de volgende onderwerpen en/of documenten gepubliceerd:

1. Energiemanagementsysteem actieplan (dit document)
2. Reductiedoelstellingen scopes 1/2 & 3 emissies
3. Halfjaarlijkse emissie inventarisatie inclusief voortgang op het behalen van de reductiedoelstellingen
4. Overzicht actieve reductiemaatregelen
5. Reductie-initiatieven van sector/NGO/overheid waar Kragten aan deelneemt
6. Uitgevoerde ketenanalyses
7. Link naar ons portfolio op de website van SKAO
8. Kopie van het CO₂-bewust certificaat

Op de website van SKAO heeft Kragten een portfolio/webpagina waar aanvullende publicaties van documenten plaatsvinden. In deze portfolio staat een beknopte beschrijving van Kragten en de omvang van het bedrijf (op basis van scopes 1&2 emissies). Hier worden de volgende documenten gepubliceerd:

1. Uitgevoerde ketenanalyses
2. Bewijs van deelname aan sectorinitiatief
3. Kopie van het CO₂-bewust certificaat

5.2.6 6.1.4, Eisen aan de contributie aan de SKAO

Kragten dient nog te voldoen aan de eisen voor de contributie aan de SKAO. De aanmelding hiervoor is op 3 november 2020 gedaan, maar er is nog geen factuur ontvangen voor de contributie.

5.3 Reductiemaatregelen

In deze paragraaf worden de actuele maatregelen ten behoeve van emissiereductie, of die een soortgelijk effect hebben, benoemd en beknopt omschreven. De staat van uitvoering varieert van voornemen, implementatiefase tot actief/voltooid. Dit deel is bedoeld om een duidelijk beeld te geven van de activiteiten waar Kragten mee bezig is of reeds verwerkt heeft in de bedrijfsvoering. De genoemde maatregelen worden ook gekoppeld aan een van de standaard maatregelen van SKAO om een objectieve maat van ambitieniveau te bepalen.

5.3.1 Duurzaam inkopen

Bij de inkoop van diensten en goederen ten behoeve van de bedrijfsvoering of specifieke projecten wordt aandacht besteed om, waar mogelijk, voor een duurzame leverancier te kiezen. Momenteel is dit actief voor de inkoop van schoonmaakdiensten, catering, papier en printer faciliteiten.

Deze maatregel is deels geïmplementeerd maar er dient altijd nagedacht te worden over nieuwe toepassingen, vooral binnen nieuwe projecten.

5.3.2 Zonnepanelen voor kantoor Herten

Voor het kantoorpand in Herten wordt momenteel onderzocht om op een deel van het dakoppervlak zonnepanelen te installeren. Uit de berekeningen blijkt dat er tussen de 15% en 50% van het energieverbruik van het kantoor te Herten opgewekt kan worden. Gezien er een grote cultuurwaarde aan het historisch pand toegekend is, zal niet het volledig beschikbaar dakoppervlak gebruikt kunnen worden. Deze maatregel is nog in de implementatiefase.

De toepassing van zonnepanelen is volgens SKAO erkend als maatregel, 'Eigen opwekking Hernieuwbare elektriciteit' en kent drie ambitieniveaus. De ambitieniveaus zijn: tot 5% eigen energie, 5% tot 10% eigen energie en meer dan 10% eigen energie. Hierbij dient ook het verbruik van het kantoor in 's-Hertogenbosch in acht genomen te worden.

5.3.3 EPA certificaat voor Herten

Binnen nieuwe wetgeving is het verplicht voor kantoorpanden groter dan 100 m² te voldoen aan een EPA energie label C. Voor het kantoor in Herten dient dit certificaat voor 2023 behaald te worden.

Deze maatregel is nog niet actief in ontwikkeling, voor het kantoor te Herten is dit een directe actie van Kragten. Voor het volgende kantoor in de regio 's-Hertogenbosch moet er bij een volgend huurcontract rekening mee gehouden worden.

Voor het reduceren van de emissies afkomstig uit het gasverbruik van het kantoor te Herten dient eerst een gedegen onderzoek gedaan te worden over de potentiële besparing. Voor het behalen van een energie label C is het verkrijgen van een energieprestatieadvies een noodzaak. Na dit onderzoek kan hier een specifieke reductiedoelstelling aan verbonden worden.

Het verbeteren van het EPA-label is erkend door SKAO als maatregel; Verbeteren energielabel kantoren en kent drie ambitieniveaus: gemiddeld label D of E, C of B en minimaal A.

5.3.4 Mobiliteit

Ten aanzien van mobiliteit binnen Kragten zijn er verschillende initiatieven in uitvoering:

- De autoregeling (hierin is opgenomen wanneer iemand recht heeft op een leaseauto en vooral aan welke CO²-eisen die moet voldoen
- De fietsregeling (leasefiets)
- Verduurzaming van onze mobiliteit (nieuwsbericht van 24-08 op intranet): aanschaf elektrische deelauto
- Elektrische laadpalen beschikbaar voor werknemers met elektrische lease- of privéauto
- Opzetten tankplan in samenwerking met <https://www.regoparcis.nl/>.
- NS-businesscards beschikbaar voor het personeel

5.3.5 Algemene projectmaatregelen

In het kader van de uitvoering van projecten worden er verschillende maatregelen getroffen. Deze maatregelen zijn van invloed op alle projecten die Kragten uitvoert en zijn algemeen van aard. Momenteel is deze lijst nog kort, maar deze kan in de loop van de tijd verder uitgewerkt worden.

1. Vergaderingen bij de klant of op locatie (deels) vervangen met Teamsoverleggen.
 - a. Door vergaderingen via Microsoft Teams te laten verlopen verminder je vervoersbewegingen wat veel CO² emissie bespaart.
2. Bij vervoer naar de klant of projectlocatie gebruik maken van een van de duurzame opties uit 5.3.4 Mobiliteit.
 - a. Indien vervoersbeweging toch noodzakelijk is aandacht besteden aan het kiezen van een duurzaam alternatief zoals openbaar vervoer, elektrische poolauto of de zuinige benzinepoolauto's.

5.3.6 Kansrijke maatregelen voor de toekomst

In overleg met het taakteam CO₂-prestatieladder, de CO₂-coördinator en de KAM-manager is bepaald welke maatregelen Kragten wilt gaan implementeren in de toekomst. De onderstaande lijst is een opsomming van initiatieven en maatregelen die kansrijk zijn, deze zijn deels afkomstig uit het taakteam maar ook aangedragen door werknemers.

1. Duurzaam asfalt adviseren
2. Onderaannemers structureel beoordelen op duurzaamheid en afstand van de opdracht
3. Standaard duurzaam advies scenario's opnemen in projecten waar dat van toepassing is
4. Thuiswerken deels stimuleren (post-corona maatregelen)
5. Toepassen erkende energiebesparende maatregelen (zal noodzakelijk zijn voor EPA-energielabel)
6. Warmteterugwinning uitgaande luchtklimaatstroom

5.4 Participatieprogramma's

Eén invalshoek van de CO₂-prestatieladder is participatie. Kragten heeft vanuit de inventarisatie een gerichte keuze gemaakt voor een tweetal initiatieven voor deze participatie. Enerzijds zijn we door deze keuze in staat de komende jaren kennis binnen te halen die ons van pas kan komen bij reductie van CO₂-uitstoot in onze projecten en bij het zetten van volgende stappen op de ladder. Anderzijds kunnen we de kennis, zeker vanuit ons eigen vakgebied ook delen met initiatieven en daardoor actief een rol vervullen. Tenslotte dragen de participaties beiden bij aan de realisatie van onze doelstelling en bijbehorende maatregelen op het gebied van CO₂reductie. Het betreft de volgende twee initiatieven.

5.4.1 Duurzame leverancier

De Duurzame Leverancier is het platform voor organisaties die verantwoord willen ondernemen. Het platform ondersteunt bedrijven, opdrachtgevers en leveranciers bij hun uitdagingen op het gebied van duurzaamheid, milieu en veiligheid.

Het platform is laagdrempelig en interactief en ze organiseren interessante klankbordbijeenkomsten en ondersteunen diverse keteninitiatieven. Kennisdeling is het uitgangspunt en dat sluit goed aan bij een kennisorganisatie zoals Kragten. Ze faciliteren die kennisdeling, naast de bijeenkomsten, ook door dashboards op hun website. Dat maakt de informatie goed toegankelijk en bruikbaar in onze eigen expert-team-meetings. Wij maken daarom budget vrij voor deze participatie vanwege de gewenste kennisinvalshoek (kennis vergaren, kennisdelen). Het budget bestaat naast de (beperkte) contributie voornamelijk uit de kosten voor deelname aan de bijeenkomsten.

Voor de deelname aan duurzame leverancier wordt specifiek budget vrijgemaakt. Dit budget wordt niet gebaseerd op geld maar op de gewenste deelname. Kragten wil per jaar vier activiteiten van duurzame leveranciers bijwonen. Deze activiteiten kosten doorgaans vijf uur inspanning. Afhankelijk van de inhoud van deze activiteiten wordt een relevante medewerker verzocht hier aan deel te nemen. De functie van deze medewerkers bepaalt de bijbehorende kosten van de deelname. Naast deelname aan activiteiten wordt de jaarlijkse contributie betaald en wordt er ad-hoc gekeken of aanvullende inspanning wenselijk is. Daar waar extra inspanning gewenst is, wordt daar extra budget voor beschikbaar gesteld.

5.4.2 Roermond Bereikbaar

Deze participatie heeft de invalshoek van onze doelstelling en maatregelen gericht op duurzame mobiliteit. Ter verduidelijking: het heet Roermond Bereikbaar, maar resultaten van de samenwerking gelden natuurlijk ook voor Kragten in 's-Hertogenbosch.

Roermond bereikbaar is een initiatief van de gemeente Roermond, de Provincie Limburg en Rijkswaterstaat. Door te informeren en met gerichte acties wordt ingezet op het bereikbaar houden van Roermond en omgeving. Interessant is ook de samenwerking met partners in de regio (werkgeversaanpak), waarbij wordt ingezet op 'slimmer-reizen' en verduurzamen van de mobiliteit.

Voor Kragten ligt daar een prachtige link naar de enquête over duurzaamheid onder de medewerkers, waarin op het onderwerp mobiliteit ook uitgebreid is ingegaan. Wat kunnen we daar mee, welke ambitie kunnen we daarbij formuleren, waar liggen mogelijke 'quick-wins'? Op basis van de enquête heeft een tweetal medewerkers een memo opgesteld met mogelijkheden en ideeën. Vervolgens is door de organisatie van Roermond bereikbaar een werknemersscan uitgevoerd, om het potentieel van duurzame mobiliteit inzichtelijk te maken. Daaruit volgt dan aansluiting op concrete maatregelen, producten en diensten. Het budget bedraagt 10 euro per medewerker als jaarlijkse contributie, maar dat is natuurlijk nog los van de maatregelen, producten en diensten.

